

Om några ”svenskar” i Bohuslän

Lennart Staberg

Min mormor, Sara Samuelsdotter, föddes visserligen på Tjärnö men kom att växa upp på gården Askeviken på Daftö-Valö. Mormor var en tvättakta bohuslänning, trots att hon tillbringade hela sitt vuxna liv i Göteborg. Nästan alla hennes förfäder finns i Tjärnö, Skee, Lur, Tanum, Näsinge och Lommelands socknar. Det var människor som livnärde sig på jordbruk och fiske. Mormors farmors farfar hette till exempel Anders Hansson och härstammade från den gamla tjärnösläkten. Anders, som själv bodde i Tjärnöbo, var gift med Elisabeth Hansdotter från Böö i Skee socken.

Elisabeths farmor hette Beata Olsdotter-Dahlkarl. Här sker ett litet brott när det gäller såväl geografisk hemvist som social bakgrund. Jag reagerade när Beata kallades för borgardotter i vigselboken. Borgare borde väl finnas i städerna? Jag fann henne inte heller i Skees födelsebok. Tog också en titt i det närbelägna Strömstad. Inte heller här fanns det någon Beata. Tack vare Göteborgs landsarkivs många förnämliga register lyckades jag hitta hennes ursprung. Hon föddes i Uddevalla 1724, samma år som fadern – handelsmannen Olof Dahlkarl – avled.

Namnet Dahlkarl låter mycket intressant. Var han från Dalarna? Innan vi går in på detta så kan vi ge lite data om Olof Dahlkarl. Han var handelsman. Mycket talar för att han under sina sista år hade trassliga affärer. Han var gift två gånger. Första gången med Ingeborg Markusdotter. Efter hennes död gifte han om sig med Märta Waldenström, som kom att bli min anmoder. Vi vet inte när Olof föddes. Någon ålder anges inte i begravningsboken. Vi skulle kunna gissa på 1670-talet. Han svor borgareden i Uddevalla 1705. Märta Waldenström var däremot född 1695 på gården Wetteland i Skee socken. Hon var av den numera mycket mångtaliga släkten Waldenström och dotter till kronfogden Bengt Månsson och Dorothea Brems.

För att återgå till Olof Dahlkarl så var han son till tullaren vid Stora sjötullen Johan Dahlkarl och Ursula Gottlof. Gottlof låter tyskt, och är det nog också. Det tyska inslaget i de svenska städerna var fortfarande på 1600-talet betydande. Innan Johan Dahlkarl kom till Uddevalla var han verksam i Marstrand. Johan gick ur tiden 1699 och då angav begravningsboken hans ålder till 60 år. Nu skall vi ta dessa uppgifter med en nypa salt och inte allt för exakt.

Johan Dahlkarl skulle alltså vara född 1639. 1630-talet är förmodligen också den tid då Bengt Månssons såg dagens ljus för första gången. Det finns uppgifter om att han kom i kronans tjänst 1657. Alltså året innan Bohuslän blev svenskt. Båda dessa herrar kom att hamna i statlig tjänst. Vi vet ju inte var någonstans de är födda men vi skulle kunna spekulera i att de i alla fall inte var infödda bohuslänningar.

Bohuslän blev svenskt i och med freden i Roskilde 1658. Även om bohuslänningarna inte på långt när var lika besvärliga att ha att göra med som skåningarna så har jag svårt att tro att Sverige använde sig av infödda män till statliga

tjänster. Både Johan Dahlkarl och Bengt Månsson är nu i den åldern då de träder in i arbetslivet. Vi vet att Johan Dahlkarl är tullnär i Marstrand 1671. Tyder då namnet Dahlkarl på att han var född i Dalarna, eller syftar det möjligen på Dalsland? Dalsland ligger onekligen närmast till hands geografiskt sett. Jag har dock aldrig hört att dalkarl använts som namn på en man från Dalsland.

Om vi går över till Bengt Månsson så talar boken om släkten Waldenström (Waldenström, G.F: *Genealogi och biografier öfver släkten Waldenström*. 1903) om att han skulle kunna komma från gården Kolbotten i Mellerudstrakten. Några källhänvisningar finns dock inte. Varifrån författaren fått uppgiften vet vi alltså inte. I boken ”Dalslänningar” talar också författaren om att det finns uppgifter om att Bengt Månsson skulle vara son till en Måns som hade bränt brännvin i skogarna i Mellerudstrakten. Inte heller här finns några källhänvisningar. Finns det då ingenting som talar för att det ligger någonting i uppgifterna om Mellerudstrakten som Bengts hemtrakter? Jo, det gör det faktiskt! Bengts son Joan blev kyrkoherde i Örs församling. Ör ligger just i Mellerudstrakten. Det var inte alltid så lätt att få en tjänst och känningar i lokalsamhället var nog en viktig faktor i jakten på pastoratet.

Bengt Månssons hustru i andra giften, och tillika min anmoder, var Dorothea Brems. Hon var enligt boken om släkten Waldenström dotter till Uddevalla-borgaren Mattias Nielsen-Brems och Marta Larsdotter. Jag ämnar inte gå in på släkten Brems ursprung. För den intresserade hänvisas vi till ”Anbytarforum” på nättidningen Rötter där det finns en relativt omfattande diskussion om släkten Brems.

Detta har varit en kort beskrivning av några av mina anor. Just dessa är något av avvikare från alla andra. Dels var Johan Dahlkarl och Bengt Månsson män i statens tjänst och hade, åtminstone inte som huvudsyssla, sin utkomst genom jordbruk eller fiske. De hade heller inte sitt ursprung i Norra Bohuslän. Förmodligen var de inte alls bohuslänningar utan kom från det som var Sverige innan Roskildefreden förändrade Skandinavians gränser.

Jag hoppas att dessa rader kanske har givit åtminstone någon i den ärade läsekretsen någon idé hur vi skall kunna gå vidare för att finna ytterligare generationer. För visst kommer vi att komma vidare?!

(Flera ”svenskar” i Bohuslän, se sidan 15)